

UMOWA KONSUMENCKA W POLSKIM PRAWIE CYWILNYM I PRYWATNYM MIĘDZYNARODOWYM

Bogusława Gnela

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

UMOWA KONSUMENCKA W POLSKIM PRAWIE CYWILNYM I PRYWATNYM MIĘDZYNARODOWYM

Bogusława Gnela

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Stan prawny na 1 czerwca 2013 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Teresa Mróz

Wydawca

Magdalena Przek-Ślesicka

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rosińska

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Układ typograficzny

Marta Baranowska

.....
Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.
.....

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ

Więcej na www.legalnakultura.pl

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN 978-83-264-4469-2

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 11

Wstęp / 21

Rozdział I

Zagadnienia wprowadzające do problematyki umowy konsumenckiej / 27

- 1.1. Pojęcie umowy i znaczenie jej ogólnej regulacji dla umowy konsumenckiej / 27
- 1.2. Kryteria systematyzowania umów zobowiązaniowych a problem systematyzacji umów konsumenckich / 34
 - 1.2.1. Systematyzowanie umów zobowiązaniowych / 34
 - 1.2.2. Kwalifikacja i klasyfikacja umów zobowiązaniowych a umowa konsumencka / 37
 - 1.2.3. Kryteria kwalifikacji podmiotowej w umowach zobowiązaniowych / 47
 - 1.2.4. Geneza kwalifikacji podmiotu profesjonalnego w umowie handlowej (gospodarczej) i jednostronnie handlowej / 52
 - 1.2.5. Problem normatywnej definicji umowy obustronnie handlowej oraz jednostronnie handlowej niekonsumenckiej / 59
- 1.3. Znaczenie dyrektyw konsumenckich dla kwalifikacji i regulacji umów konsumenckich a nowe tendencje w normowaniu tych umów / 65

Rozdział II

Kryteria kwalifikacji umowy konsumenckiej oraz jej miejsce w polskim systemie prawnym / 93

- 2.1. Podmiotowe kryteria kwalifikacji umowy konsumenckiej / **93**
 - 2.1.1. Pojęcie przedsiębiorcy / **93**
 - 2.1.2. Pojęcie konsumenta / **118**
- 2.2. Cel i przedmiotowe kryteria kwalifikacji umowy konsumenckiej / **144**
 - 2.2.1. Cel zawarcia umowy jako kryterium kwalifikacji umowy konsumenckiej / **144**
 - 2.2.2. Przedmiotowe kryteria kwalifikacji umowy konsumenckiej / **149**
- 2.3. Sens wyodrębniania umów konsumenckich / **156**
- 2.4. Pojęcia i instytucje związane z umową konsumencką w projekcie nowego kodeksu cywilnego / **162**
 - 2.4.1. Uwagi wprowadzające / **162**
 - 2.4.2. Projektowane pojęcia konsumenta i przedsiębiorcy / **162**
 - 2.4.3. Obowiązujące instytucje reżimu umów konsumenckich a ich ogólny charakter w projekcie kodeksu cywilnego / **177**
- 2.5. Miejsce umów konsumenckich w polskim systemie prawnym / **183**

Rozdział III

Specyfika prawnej regulacji umów konsumenckich / 190

- 3.1. Idea ochrony konsumenta jako słabszej strony umowy a zasada swobody umów / **190**
- 3.2. Zawarcie umowy konsumenckiej z zastosowaniem wzorca umowy / **194**
- 3.3. Problem niedozwolonych postanowień w umowach konsumenckich / **201**
 - 3.3.1. Zakres podmiotowy reżimu niedozwolonych postanowień umownych / **201**
 - 3.3.2. Kryteria i skutki uznania postanowienia za niedozwolone / **202**
 - 3.3.3. Rozumienie przez sądy polskie klauzuli dobrych obyczajów jako kryterium uznania postanowienia umownego za niedozwolone / **210**
- 3.4. Umowy konsumenckie zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa / **211**

- 3.4.1. Uwagi wprowadzające / 211
- 3.4.2. Pojęcie umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa w obowiązującym stanie prawnym / 213
- 3.4.3. Instrumenty ochrony konsumenta w umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa / 216
- 3.5. Umowy konsumenckie zawierane na odległość / 218
 - 3.5.1. Uwagi wprowadzające / 218
 - 3.5.2. Pojęcie umowy zawieranej na odległość / 219
 - 3.5.3. Zakres przedmiotowy regulacji umów zawieranych na odległość / 220
 - 3.5.4. Wymogi informacyjne. Zgoda konsumenta / 222
 - 3.5.5. Prawo odstąpienia od umowy i konsekwencje jego realizacji / 223
 - 3.5.6. Pozostałe instrumenty ochrony konsumenta / 225
 - 3.5.7. Przykłady stosowania przepisów o umowach zawieranych na odległość przez sądy polskie / 226
- 3.6. Znaczenie etapu przedkontraktowego w reżimach umów konsumenckich / 228
- 3.7. Ogólna charakterystyka najważniejszych instrumentów ochronnych w reżimie umów konsumenckich / 239
 - 3.7.1. Ochrona konsumenta przez informację / 239
 - 3.7.2. Prawo odstąpienia od umowy konsumenckiej bez podania przyczyny / 245
- 3.8. Problem naprawienia szkody niemajątkowej związanej z „naruszeniem” umowy konsumenckiej / 256
 - 3.8.1. Problem dopuszczalności naprawienia szkody niemajątkowej w reżimie kontraktowym w polskim prawie / 256
 - 3.8.2. Naprawienie szkody niemajątkowej wynikłej z naruszenia umowy konsumenckiej / 264

Rozdział IV

Umowy sprzedaży konsumenckiej / 275

- 4.1. Sprzedaż konsumencka według ustawy o sprzedaży konsumenckiej / 275
 - 4.1.1. Uwagi wprowadzające / 275

- 4.1.2. Niektóre aspekty sprzedaży konsumenckiej uregulowane w dyrektywie 99/44/WE / **277**
- 4.1.3. Ogólna charakterystyka regulacji zawartych w ustawie o sprzedaży konsumenckiej / **281**
- 4.2. Umowa sprzedaży konsumenckiej według kodeksu cywilnego / **298**
- 4.3. Projektowane zmiany w regulacji umowy sprzedaży konsumenckiej w polskim prawie / **308**

Rozdział V

Niektóre konsumenckie umowy o świadczenie usług finansowych / 311

- 5.1. Pojęcie usług finansowych / **311**
- 5.2. Umowa o kredyt konsumencki / **313**
 - 5.2.1. Regulacja umowy kredytu w prawie bankowym – wzmianka / **313**
 - 5.2.2. Umowa o kredyt konsumencki według ustawy z 2001 r. / **315**
 - 5.2.3. Umowa o kredyt konsumencki według ustawy z 2011 r. / **318**
- 5.3. Umowy o usługi finansowe zawierane na odległość / **328**
- 5.4. Konsumenckie umowy ubezpieczenia / **333**
 - 5.4.1. Uwagi wprowadzające / **333**
 - 5.4.2. Kwalifikacja ubezpieczyciela jako profesjonalnej strony umowy ubezpieczenia / **336**
 - 5.4.3. Kwalifikacja ubezpieczającego jako konsumenta w umowie ubezpieczenia / **341**
 - 5.4.4. Konsumencka ochrona ubezpieczającego niebędącego konsumentem w przepisach o umowie ubezpieczenia / **345**
 - 5.4.5. Problem rozciągnięcia ochrony konsumenckiej na inne niż ubezpieczający podmioty stosunku ubezpieczenia / **349**
 - 5.4.6. Przykłady zastosowania reżimów konsumenckich do konsumenckiej umowy ubezpieczenia / **351**

Rozdział VI

Umowa o imprezę turystyczną (o usługi turystyczne) oraz umowy typu timeshare / 358

- 6.1. Umowa o imprezę turystyczną / **358**
 - 6.1.1. Uwagi wstępne / **358**
 - 6.1.2. Umowa o imprezę turystyczną w prawie unijnym / **363**
 - 6.1.3. Umowa o imprezę turystyczną w ustawie o usługach turystycznych / **367**
- 6.2. Cywilnoprawne instrumenty ochrony klienta (konsumenta) w regulacji umowy o imprezę turystyczną / **372**
 - 6.2.1. Ogólne zagadnienia ochrony klienta w umowie o imprezę turystyczną / **372**
 - 6.2.2. Informacja przedkontraktowa / **374**
 - 6.2.3. Obligatoryjna treść umowy o imprezę turystyczną / **376**
 - 6.2.4. Inne obowiązki organizatora imprezy turystycznej oraz uprawnienia klienta / **378**
 - 6.2.5. Zasady odpowiedzialności organizatora turystyki za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy o imprezę turystyczną / **382**
 - 6.2.6. Ochrona klienta a ochrona konsumenta przewidziana w odrębnych reżimach konsumenckich – wzmianka / **385**
- 6.3. Umowy typu timeshare / **388**
 - 6.3.1. Ogólna charakterystyka timesharingu w uchylonej dyrektywie 94/47/WE / **388**
 - 6.3.2. Polska ustawa o timesharingu z 2000 r. / **390**
 - 6.3.3. Ogólna charakterystyka dyrektywy 2008/122/WE / **394**
 - 6.3.4. Polska ustawa o timeshare z 2011 r. / **399**

Rozdział VII

Umowa konsumencka w prawie prywatnym międzynarodowym / 403

- 7.1. Kwalifikacja umowy konsumenckiej w prawie prywatnym międzynarodowym oraz jej skutki / **403**
 - 7.1.1. Geneza kolizyjnoprawnej ochrony konsumenta oraz definicji umowy konsumenckiej w polskim prawie prywatnym międzynarodowym / **403**
 - 7.1.2. Umowa konsumencka według konwencji rzymskiej / **408**

- 7.1.3. Umowa konsumencka w projektach ustawy o p.p.m. z 2011 r. na tle obowiązujących norm dotyczących kolizyjnoprawnej ochrony konsumenta / **439**
- 7.1.4. Umowa konsumencka według rozporządzenia Rzym I / **444**
- 7.2. Umowa konsumencka w ustawie o p.p.m. z 2011 r. na tle obowiązujących norm dotyczących kolizyjnoprawnej ochrony konsumenta / **454**

Wnioski / **459**

Wykaz literatury / **465**

Wykaz skrótów

Akty polskie

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.h.** rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 502 z późn. zm., uchylone)
- k.s.h.** ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.)
- k.z.** rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. Nr 82, poz. 598 z późn. zm., uchylone)
- Konstytucja** ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- o.p.** ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 749 z późn. zm.)
- o.p.n.** ustawa z dnia 16 września 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz. U. Nr 232, poz. 1377)
- p.p.m.** ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 80, poz. 432)

- p.p.m. z 1965 r.** ustawa z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 46, poz. 290 ze zm.)
- p.w.k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.)
- pr. bank.** ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.) (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.)
- projekt k.c.** Księga pierwsza kodeksu cywilnego. Projekt z uzasadnieniem, Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego działająca przy Ministrze Sprawiedliwości, Warszawa 2008
- projekt k.c.** projekt części ogólnej kodeksu cywilnego
- rozporządzenie z 1927 r.** rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. Nr 53, poz. 468 z późn. zm., uchylone)
- rozporządzenie z 1995 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 1995 r. w sprawie szczegółowych warunków zawierania i wykonywania umów sprzedaży rzeczy ruchomych z udziałem konsumentów (Dz. U. Nr 64, poz. 328, uchylone)
- u.d.u.** ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 11, poz. 66 z późn. zm.)
- u.k.k.** ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 z późn. zm.)
- u.k.k. z 2001 r.** ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm., uchylona)
- u.n.p.k.** ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpo-

- wiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 z późn. zm., uchylona)
- u.o.k.k.** ustawa z dnia 21 marca 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.)
- u.o.n.** ustawa z dnia 13 lipca 2000 r. o ochronie nabywców prawa korzystania z budynku lub pomieszczenia mieszkalnego w oznaczonym czasie w każdym roku oraz o zmianie ustaw Kodeks cywilny, Kodeks wykroczeń i ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 74, poz. 855 z późn. zm., uchylona)
- u.p.n.p.** ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 1206)
- u.s.d.g.** ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 672 z późn. zm.)
- u.s.k.** ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 141, poz. 1176 z późn. zm.)
- u.t.** ustawa z dnia 16 września 2011 r. o timeshare (Dz. U. Nr 230, poz. 1370)
- u.t.z.t. z 2003 r.** ustawa z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. Nr 139, poz. 1323 z późn. zm., uchylona)
- u.t.z.t. z 2013 r.** ustawa z dnia 28 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 403)
- u.u.p.** ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. Nr 199, poz. 1175 z późn. zm.)

- u.u.t.** ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268 z późn. zm.)
- uchwała nr 71** uchwała nr 71 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1983 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży detalicznej towarów oraz ogólnych warunków gwarancyjnych dotyczących towarów trwałego użytku, sprzedawanych przez jednostki gospodarki społecznej (M.P. Nr 21, poz. 118, uchylona)

Akty europejskie

- dyrektywa 2000/31/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/31/WE z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, s. 1–16)
- dyrektywa 2002/65/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/65/WE z dnia 23 września 2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniająca dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE (Dz. Urz. UE L 271 z 09.10.2002, s. 16–24 z późn. zm.)
- dyrektywa 2005/29/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/29/WE dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego

- i Rady (tekst mający znaczenie dla EOG, Dz. Urz. UE L 149 z 11.06.2005, s. 22–29)
- dyrektywa 2007/64/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/64/WE z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (tekst mający znaczenie dla EOG, Dz. Urz. UE L z 05.12.2007, s. 1–36 z późn. zm.)
- dyrektywa 2008/122/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/122/WE z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów timeshare, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (tekst mający znaczenie dla EOG, Dz. Urz. UE L 33 z 03.02.2009, s. 10–30)
- dyrektywa 2008/48/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, s. 48–53)
- dyrektywa 2011/83/UE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE PE i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011, s. 64–88)
- dyrektywa 85/374/EWG** dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie ujednoczenia prawnych i administracyjnych przepisów państw członkowskich o odpowiedzialności za wadli-

- we produkty (Dz. Urz. UE L 210 z 07.08.1985, s. 29–33 z późn. zm.)
- dyrektywa 85/577/EWG** dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumenta w umowach zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz. Urz. UE L 372 z 31.12.1985, s. 31–33)
- dyrektywa 87/102/EWG** dyrektywa Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie harmonizacji ustaw i przepisów wykonawczych państw członkowskich dotyczących kredytów konsumenckich (Dz. Urz. WE L 42 z 22.06.1986, s. 48–53, uchylona)
- dyrektywa 90/314/EWG** dyrektywa Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (Dz. Urz. WE L 158 z 23.06.1990, s. 59–64)
- dyrektywa 92/49/EWG** dyrektywa Rady 92/49/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie koordynacji ustawodawstwa, regulacji i przepisów administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie i zmieniającej dyrektywy 73/239/EWG i 88/357/EWG (Dz. Urz. UE L 228 z 11.08.1992, s. 1–23)
- dyrektywa 93/13/EWG** dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z 21.04.1993, s. 29–34)
- dyrektywa 94/47/WE** dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/47/WE z dnia 28 października 1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie (Dz. Urz. WE L 280 z 29.10.1994, s. 83–87, uchylona)

dyrektywa 99/44/WE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 99/44/WE z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz. Urz. WE L 171 z 07.07.1999, s. 12–16)
dyrektywa 97/7/WE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 97/7/WE z dnia 20 maja 1997 r. o ochronie konsumentów w umowach zawieranych na odległość (Dz. Urz. UE L 144 z 04.06.1997, s. 19–27 z późn. zm.)
konwencja brukselska	Konwencja brukselska o jurysdykcji krajowej i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 27 września 1968 r. (tekst jedn.: Dz. Urz. WE C 27 z 26.01.1998, s. 1)
konwencja rzymska	konwencja rzymska z dnia 19 czerwca 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (Dz. Urz. UE C 169 z 08.07.2005, s. 23–25)
konwencja wiedeńska	konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów sporządzona w Wiedniu dnia 11 kwietnia 1980 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 45, poz. 286)
rezolucja z 2011 r.	rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie możliwości politycznych w zakresie postępów w kierunku ustanowienia europejskiego prawa umów dla konsumentów i przedsiębiorców [2011/2013 (INI), Dz. Urz. UE C 380 z dnia 11.12.2012, s. 59 i n.]
rozporządzenie Bruksela I (rozporządzenie nr 44/2001)	rozporządzenie (Bruksela I) Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 12 z 16.01.2001, s. 1–23; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 42–64)

rozporządzenie Rzym I	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), (Dz. Urz. UE L 177 z 04.07.2008, s. 6–16 ze sprostowaniem)
rozporządzenie Rzym II	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II), (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, s. 40–49)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej podpisany dnia 25 marca 1957 r. w Rzymie (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 z późn. zm.; wersja skonsolidowana 2012, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47–390)
traktat z Maastricht (lub TUE)	Traktat o Unii Europejskiej podpisany dnia 7 lutego 1992 r. w Maastricht (Dz. Urz. WE C 191 z 29.07.1992, s. 1–110; wersja skonsolidowana 2012 Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 13–390)

Inne

BGB	niemiecki kodeks cywilny
CEIDG	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
CFR	tzw. Wspólne Ramy Odniesienia
Dz. U.	Dziennik Ustaw
E.L.Rev.	European Law Review
ECLJ	European Consumer Law Journal
EKC	Europejski Kodeks Cywilny
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
EWG	Europejska Wspólnota Gospodarcza
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze

j.g.n.u.	jednostki gospodarki nieuspołecznionej
j.g.u.	jednostki gospodarki uspołecznionej
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
Komisja	Komisja Europejska
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
Lex	System Informacji Prawnej LEX wydawany przez Wydawnictwo Wolters Kluwer Sp. z o.o.
M.P.	Monitor Polski
MP	Monitor Prawniczy
N.P.	Nowe Prawo
o.w.u.	ogólne warunki ubezpieczenia
OSAB	Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PECL	Zasady europejskiego prawa umów
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
PPPM	Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Pr. Bank.	Prawo Bankowe
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
R.Pr.	Radca Prawny
SA	sąd apelacyjny

SN	Sąd Najwyższy
SP	Studia Prawnicze
SPE	Studia Prawno-Ekonomiczne
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
TS (dawniej ETS)	Trybunał Sprawiedliwości
UE	Unia Europejska
UNCITRAL	Komisja Narodów Zjednoczonych do spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego
UNIDROIT	Międzynarodowy Instytut Unifikacji Prawa Prywatnego
ZFG	Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht
ZOTSISPI	Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji

Wstęp

Regulacja umów konsumenckich oderwana od konkretnego typu umowy jest w polskim prawie zjawiskiem stosunkowo nowym, będącym przede wszystkim efektem implementowania do tego prawa unijnych dyrektyw konsumenckich. W literaturze prawniczej poświęca się wiele uwagi problematyce ochrony interesów konsumenta, w tym jako słabszej strony umowy. Opublikowano także monografie dotyczące prawa umów konsumenckich (np. E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa 1999 oraz 2 wydanie, Warszawa 2002; E. Łętowska, *Europejskie prawo umów konsumenckich*, Warszawa 2004). Jednakże w tej bogatej literaturze, z powodu częstych zmian prawa konsumenckiego na poziomie unijnym, a co za tym idzie, także w prawie polskim, wiele wypowiedzi straciło na aktualności. Obecnie, po podjęciu prób porządkowania i ujednolicenia pojęć oraz rewizji metod zmierzających do realizacji celów regulacji umów konsumenckich, prawo unijne osiągnęło w tym zakresie pewien stan stabilizacji. Jest zatem odpowiedni czas na podjęcie próby uporządkowania także polskiego prawa umów konsumenckich. Warto spojrzeć na ich specyficzną regulację przez pryzmat tradycyjnej metody normowania umów prawa cywilnego. Ta tradycyjna metoda opiera się na typizacji umów z uwzględnieniem zasady równorzędnego względem siebie statusu stron. Regulacja umów konsumenckich nie opiera się na ich typizacji ani na zasadzie równości stron, lecz służy ochronie interesów strony słabszej, czyli konsumenta. Doświadczenie życiowe pozwala stwierdzić, że pośród umów występujących w praktyce umowy konsumenckie zawierane są masowo, gdyż są one z reguły umowami życia codziennego. Czy jednak „masowość” jest wystarczającym powodem, aby pod wpływem specyficznych, ochronnych względem konsumenta regulacji umów konsumenckich zmieniać konstrukcję umów obrotu powszechnego, a nawet handlowego? W zależności od zajętego w tej kwestii stanowiska można opowiedzieć

się za wypieraniem tradycyjnych konstrukcji umów cywilnoprawnych oraz metod ich regulacji przez specyficzne konstrukcje i metody regulacji umów konsumenckich, można postulować jedynie ograniczoną modyfikację tradycyjnych konstrukcji i regulacji umów cywilnoprawnych albo można uzasadniać celowość odrębnego unormowania i rozwoju umów konsumenckich. Przyjęcie jednego z tych stanowisk przesądza o poglądzie na temat miejsca regulacji umów konsumenckich w systemie prawa polskiego. Wyrażenie i uzasadnienie poglądu w tej kwestii jest jednym z celów niniejszej pracy.

Próby porządkowania w nowych dyrektywach unijnych regulacji umów konsumenckich dokonywane są przede wszystkim z perspektywy jednolitego rynku UE. W tych regulacjach nie jest istotny typ umowy, ważna jest w nich potrzeba ochrony interesów konsumenta jako słabszej strony umowy, a przez to ochrona rynku UE. Regulacja np. umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa albo na odległość nie kształtuje także nowego typu umowy, lecz ma zastosowania do różnych typów umów nazwanych i nienazwanych, objętych zakresem tej regulacji ze względu na te same, specyficzne okoliczności ich zawarcia, które uzasadniają ochronę konsumenta przed działaniami profesjonalisty będącego jego potencjalnym lub rzeczywistym kontrahentem. Podobnie wygląda problem ochrony konsumenta przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi, nienegocjowanymi indywidualnie, które mogą znaleźć się w umowie każdego typu, w szczególności zawartej z zastosowaniem wzorca umowy. Nieco odmiennie wygląda kwestia umów konsumenckich w dyrektywach, których tytuły nawiązują do nazw znanych typów umów – np. do umowy sprzedaży lub umowy kredytu. W podanych przykładowo regulacjach nie chodzi o typy umowy sprzedaży lub umowy kredytu, zmodyfikowane w stosunku do podstawowego typu umowy, lecz regulacje te obejmują swym zakresem umowy nazwane i nienazwane pełniące podobne funkcje ekonomiczne, jak umowa sprzedaży lub umowa kredytu. W świadczeniach wynikających z tych umów tkwi jednakowe zagrożenie dla interesów konsumenta.

Zagrożenia dla interesów konsumenta tkwią nie tylko w nowoczesnych sposobach zawierania umów oraz w ich skomplikowanym świadczeniu, ale występują także w stadium przedkontraktowym, nasyconym technikami marketingowymi mającymi nakłonić (zachęcić) konsumenta do zawarcia umowy z profesjonalistą. Te wszystkie zagrożenia oraz instrumenty mające im przeciwdziałać są uwzględnione

w regulacji umów konsumenckich, co powoduje, że próba włączenia tych regulacji w tradycyjny, kodeksowy system polskiego prawa umów, oparty na metodzie typizacji, wydaje się skazana na niepowodzenie, jeżeli jednocześnie miałyby być zachowana spójność ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.; dalej: k.c.). Zgłaszane postulaty i propozycje włączenia regulacji umów konsumenckich do kodeksu cywilnego wymagają dogłębnego rozważenia i dalszej dyskusji, podobnie jak pogląd o celowości uregulowania umów konsumenckich w kompleksowej, pozakodeksowej ustawie oraz stanowisko, że tylko niektóre regulacje umów konsumenckich powinny być włączone do kodeksu cywilnego, natomiast pozostałe powinny zachować pozakodeksowy charakter.

Opowiedzenie się za jednym z tych stanowisk stanowi głos w dyskusji, która toczy się przede wszystkim w związku z pracami nad nowym kodeksem cywilnym, a ostatnio – ze względu na konieczność implementowania do prawa polskiego postanowień dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE PE i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011, s. 64–88; dalej: dyrektywa 2011/83/UE).

Bez względu na to, czy prace nad nowym kodeksem cywilnym doprowadzą do jego uchwalenia, polskie prawo umów konsumenckich wymaga uporządkowania. Regulacje poszczególnych umów konsumenckich są bowiem niskiej jakości, a ponadto pozostają ze sobą często w stosunku krzyżowania (np. regulacja umowy kredytu konsumenckiego z regulacjami umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa lub umów o usługi finansowe zawierane na odległość, sprzedaży konsumenckiej oraz umów o imprezę turystyczną). Tego rodzaju prawo nie realizuje należycie idei ochrony konsumenta, ani postulatów zrozumiałości, klarowności i jasności przepisów regulujących tę ochronę. Optymalna regulacja umów konsumenckich powinna być w miarę możliwości całościowa i ujęta w jednym akcie normatywnym (lub co najmniej jednym miejscu aktu normatywnego).

Wydaje się, że porządkowanie regulacji umów konsumenckich w polskim prawie należy rozpocząć od próby ujednoczenia rozumienia ich stron zgodnie z prawem unijnym oraz od ujednoczenia konstrukcji instytucji służących ochronie konsumenta (np. prawa konsumenta do

odstąpienia od umowy bez podania przyczyny) w takim zakresie, w jakim jest to możliwe, a także w sposób zapewniający spójność polskiego systemu prawnego.

Przedstawione cele i założenia opracowania dotyczącego regulacji umowy konsumenckiej w polskim prawie wymagają spojrzenia na nią z uwzględnieniem faktu, że stanowi ona odstępstwo od ogólnych zasad regulacji umów, a definicja przedsiębiorcy w tym prawie służy także do kwalifikacji stron umowy handlowej. Na umowę konsumencką należy zatem spojrzeć również przez pryzmat tradycyjnych metod systematyzacji i klasyfikacji umów cywilnoprawnych oraz zastanowić się, czy rozumienie przedsiębiorcy jako strony umowy konsumenckiej powinno być takie samo, jako rozumienie profesjonalnych stron umowy handlowej, skoro definicja przedsiębiorcy została zamieszczona w części ogólnej kodeksu cywilnego, z którego wynika zasada jedności prawa cywilnego.

Rozważania na temat umowy konsumenckiej w polskim prawie rozpoczyna rozdział I poświęcony zagadnieniom ogólnym, wprowadzającym do problematyki umowy konsumenckiej, tj. pojęciu umowy, kryteriom systematyzacji, kwalifikacji i klasyfikacji umów. Te rozważania mają charakter ilustracyjny, prowadzony jedynie w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do późniejszego wykazania specyfiki regulacji umów konsumenckich. Więcej uwagi poświęcono kryteriom kwalifikacji podmiotu profesjonalnego w polskim prawie cywilnym aby uzasadnić konieczność uporządkowania przepisów dotyczących tego podmiotu i ustalić, czy pojęcie przedsiębiorcy powinno być tak samo rozumiane w obrocie obustronnie profesjonalnym (handlowym, gospodarczym), jak w obrocie konsumenckim. Przedstawiono także wpływ dyrektyw unijnych na kwalifikację umów jako konsumenckich. W rozdziale II przedstawiono kryteria kwalifikacji umowy konsumenckiej oraz wypowiedziano się na temat miejsca tej umowy w polskim systemie prawnym. Rozdział III jest poświęcony specyficjnie prawnej regulacji umów konsumenckich. Przedstawiono w nim wpływ idei ochrony konsumenta na zasadę swobody umów, zawarcie umowy konsumenckiej z zastosowaniem wzorca umowy, problem niedozwolonych postanowień umownych, zawarcie umowy poza lokalem przedsiębiorstwa lub na odległość, znaczenie etapu przedkontraktowego dla treści umowy konsumenckiej oraz jej wykonania, a także wskazano na specyficzny charakter prawny „konsumenckiego” odstąpienia od umowy bez podania przyczyn.

Rozdziały IV–VI nie zawierają dogłębnej charakterystyki regulacji poszczególnych umów konsumenckich, ale są poświęcone wybranym zagadnieniom, wskazującym na specyfikę tych regulacji w stosunku do tradycyjnej metody normowania umów typowych.

Wobec otwarcia granic, obowiązywania unijnych swobód gospodarczych i rozwoju środków porozumiewania się na odległość, umowy konsumenckie coraz częściej zawierają tzw. element międzynarodowy. Wówczas powstaje problem regulacji prawa właściwego dla umowy konsumenckiej w taki sposób, aby zrealizowana została koncepcja kolizyjnoprawnej ochrony konsumenta. Problematyce umowy konsumenckiej w prawie prywatnym międzynarodowym poświęcony jest rozdział VII pracy. Na regulację tego zagadnienia w polskim prawie prywatnym międzynarodowym składają się przede wszystkim unijne normy kolizyjne, a także polskie normy zawarte w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 80, poz. 432; dalej: p.p.m.)¹ oraz w innych ustawach.

Analiza regulacji umowy konsumenckiej w polskim prawie cywilnym i prywatnym międzynarodowym pozwoli na zgłoszenie propozycji *de lege ferenda* w celu udoskonalenia tej regulacji. Materialnoprawna i kolizyjnoprawna regulacja umów konsumenckich, których celem jest ochrona konsumenta jako słabszej strony tych umów, spełni bowiem swój cel, gdy będzie klarowna, spójna i kompleksowa, a nie wtedy, gdy tylko obowiązuje, ale jest zawiła, niezrozumiała (nawet dla prawników) i „rozrzucona” po wielu niespójnych ze sobą aktach normatywnych.

¹ Z pewnymi wyjątkami weszła w życie z dniem 18 czerwca 2011 r.

Rozdział I

Zagadnienia wprowadzające do problematyki umowy konsumenckiej

1.1. Pojęcie umowy i znaczenie jej ogólnej regulacji dla umowy konsumenckiej

Polskie prawo cywilne nie zawiera ogólnej, normatywnej definicji umowy. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.; dalej: k.c.) nie definiuje nawet pojęcia czynności prawnych, chociaż je reguluje. To pojęcie (model, konstrukcja) jest zbudowane z elementów wynikających z norm prawnych zawartych w poszczególnych przepisach regulujących czynności prawne.

Czynności prawne są jednym z rodzajów zdarzeń prawnych i mają one największe znaczenie w obrocie cywilnoprawnym, w tym także w obrocie konsumenckim. Ustawodawca polski poświęcił regulacji czynności prawnych tytuł IV księgi pierwszej „Część ogólna” kodeksu cywilnego. Jak już wspomniano, normy zawarte w przepisach tego tytułu tworzą ogólny model (konstrukcję) czynności prawnej, a w jego ramach mieści się model umowy. Konstrukcja umowy pozwala podmiotom prawa cywilnego w zasadzie własną wolą kształtować wiążące je stosunki cywilnoprawne. W modelu czynności prawnej nadal fundamentalne znaczenie ma bowiem oświadczenie woli, jako przejaw wewnętrznej woli wywołania skutku prawnego. Jednakże ten przejaw woli stron nie jest współcześnie rozpatrywany tylko w aspekcie psychologicznym. Przyjmuje się, że ma on także doniosłość społeczną, gdyż kształtowane wolą stron stosunki prawne oddziałują również na sytuację prawną innych podmiotów, niebędących stronami tego stosunku. Tej „społecznej doniosłości” aktu woli nie uwzględniała klasyczna teoria

umów, która opierała się na założeniu, że koniecznym i wystarczającym elementem każdej umowy są akty woli jej stron. Koncepcja umowy przeszła transformację – od teorii woli², poprzez teorię oświadczenia woli³, do teorii zaufania⁴.

W obowiązującej konstrukcji czynności prawnej polski ustawodawca uwzględnia aspekt psychologiczny i społeczny. W nauce dominuje pogląd, że podstawy do rozstrzygnięcia, czy dane zachowanie człowieka ma charakter czynności prawnej, trzeba szukać w regułach znaczeniowych ukształtowanych przede wszystkim w kulturze danego społeczeństwa⁵. Te reguły wyznaczają sens czynności i w razie spełnienia także innych wymogów określonych w ustawie, pozwalają uznać dane zachowanie człowieka za czynność prawną. Oświadczenie woli stanowi zatem konieczny, ale niejedyny element składający się na pojęcie umowy jako jednego z rodzajów czynności prawnej. Szczególnie widoczne jest to w regulacjach umów konsumenckich, w których imperatywne lub częściej semiimperatywne przepisy ograniczają wolę stron, a przesądzają o treści umowy.

Oświadczenia woli należy odróżnić od innego rodzaju oświadczeń, które nie są przejawem woli kształtowania stosunku cywilnoprawnego, ale z którymi normy prawne wiążą pewne skutki prawne bez względu na to, czy składający takie oświadczenie zdawał sobie z nich sprawę. W regulacjach umów konsumenckich są unormowane tego rodzaju oświadczenia – np. zawiadomienie o niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową.

² Według liberalno-indywidualistycznych założeń szkoły pandektystów niemieckich w czynności prawnej występuje wewnętrzny akt woli człowieka skierowany na wywołanie skutków prawnych i jego zewnętrzny wyraz, czyli oświadczenie woli. Zasadnicze znaczenie przypisano „woli wewnętrznej” (teoria woli), dlatego w razie niezgodności między tą wolą a jej zewnętrznym przejawem można było uznać czynność prawną za nieważną z powodu wad oświadczenia woli.

³ Wobec masowości obrotu prawnego teoria woli przestała być adekwatna do potrzeb tego rodzaju obrotu, dlatego spotkała się z krytyką przedstawicieli tzw. teorii oświadczenia woli. W tej koncepcji zasadnicze znaczenie zostało przypisane treści złożonego oświadczenia woli i temu, jak było ono rozumiane przez typowego (przeciętnego) człowieka.

⁴ Przedstawiciele tzw. teorii zaufania (XX w.) zalecali, aby w razie niezgodności między wolą wewnętrzną a oświadczeniem woli decydujące znaczenie przypisywać oświadczeniu woli tylko wtedy, gdy wymaga tego wzgląd na zaufanie odbiorcy tego oświadczenia.

⁵ Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2009, s. 214.

Czynności prawne systematyzuje się ze względu na stronę lub strony w niej uczestniczące, a to kryterium pozwala na wyróżnienie czynności prawnej jednostronnej, umowy i uchwały.

Czynności prawne jednostronne dochodzą do skutku przez złożenie oświadczenia woli jednej strony. Tego rodzaju czynności mogą być kwalifikowane jako konsumenckie, o czym świadczy choćby definicja konsumenta zawarta w art. 22¹ k.c. W myśl tego przepisu za konsumenta uważa się osobę fizyczną „dokonującą czynności prawnej (...)”. Podobnie kwalifikowane jest np. konsumenckie prawo odstąpienia od umowy bez podania przyczyny.

Umowy dochodzą do skutku przez złożenie zgodnych co do treści oświadczeń woli dwóch lub więcej stron (konsens). Umowy mogą być różnie kwalifikowane, także jako konsumenckie, i to już przez samego ustawodawcę, który przewiduje dla nich odrębną regulację (np. umowy kredytu konsumenckiego), ale ta kwalifikacja nie oznacza nowego typu umowy. Kwalifikacja umowy jako konsumenckiej dokonuje się przede wszystkim poprzez kwalifikację jej stron jako przedsiębiorcy i konsumenta, ale od tej zasady są wyjątki. Świadczy o nich regulacja umów o usługi turystyczne oraz regulacja niedozwolonych postanowień umownych. Ponadto, reżim umów konsumenckich może być także „rozciągnięty” na umowy niekonsumenckie oraz poza zakres umowy, o czym świadczą unormowania związane z umową ubezpieczenia, albo regulacje etapu przedkontraktowego w reżimach konsumenckich. Wobec tego zakres regulacji umów konsumenckich jest szerszy od zakresu pojęcia umowy konsumenckiej.

Umowy ukształtowane normatywnie dla obrotu powszechnego lub obrotu jednostronnie handlowego niekonsumenckiego mogą podlegać „konsumeryzacji” w przypadku stwierdzenia, że w konkretnym stanie faktycznym stronami tej umowy są przedsiębiorca i konsument. Nie zawsze jednak tego rodzaju „konsumeryzacja” umowy spowoduje zastosowanie jakiegoś reżimu chroniącego interesy konsumenta. O ile umowy normatywnie ukształtowane jako konsumenckie zawsze mają szczególnie reżim prawny, o tyle „konsumeryzacja” w praktyce innej umowy nie zawsze prowadzi do zastosowania takiego reżimu.

Uchwały wymagają oświadczenia woli także co najmniej dwóch stron, ale do ich prawnej skuteczności nie jest konieczny wymóg zgodności oświadczeń woli wszystkich stron (wystarczy różnie określona większość). Pojawia się pytanie, czy uchwała może mieć konsumencki

Bogusława Gnela – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, kierownik Katedry Prawa; autorka ponad stu publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego, handlowego i prywatnego międzynarodowego, w tym monografii, opracowań w publikacjach zbiorowych, artykułów naukowych i głos; współautorka kilkunastu podręczników z zakresu prawa oraz redaktor naukowy wielu książek i podręczników, a także autorka kilkudziesięciu recenzji i opinii wykonanych w ramach współpracy z różnymi instytucjami (np. z Kancelarią Sejmu) oraz z przedsiębiorcami.

■ W książce dokonano analizy regulacji umów konsumenckich nie tylko od strony konsumenta, jako słabszej strony tych umów, ale także od strony przedsiębiorcy. Wobec obowiązywania w polskim prawie zasady jedności prawa cywilnego zwrócono uwagę na podmiotowe rozbić prawa umów i zgłoszono propozycje uporządkowania stanu normatywnego w tym zakresie w sposób zgodny z prawem unijnym i zapewniający spójność polskiego prawa cywilnego.

■ Autorka wykazuje specyfikę kryteriów kwalifikacji umów konsumenckich oraz specyfikę metody ich regulacji i uzasadnia celowość unormowania tych umów w jednej, pozakodeksowej ustawie.

■ Publikacja jest adresowana do przedstawicieli nauki prawa, prawników praktyków, a także do pracowników organów, instytucji i organizacji zajmujących się ochroną praw konsumenta oraz organów projektujących i stanowiących prawo w tym zakresie.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-4469-2

9 788326 444692

Cena 119 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl